

УДК 379.851

**ТУРИСТИЧНА ОЦІНКА ЗАМКОВИХ КОМПЛЕКСІВ:
МЕТОДИ, ПРИНЦИПИ ТА КРИТЕРІЇ****І.О. Лисий**

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У статті проаналізовано теоретичні аспекти існуючої проблематики туристичної оцінки об'єктів замкового будівництва. На основі проведеного аналізу розроблено методичний апарат для проведення туристичного ранжування пам'яток замкового зодчества, який включає в себе загальнонаукові методи як емпіричного, так і теоретичного рівнів, що пояснюється необхідністю збору первинної інформації в місцях розташування об'єкта дослідження та її подальшого наукового опрацювання для розробки бальних оціночних критеріїв та шкал. Визначено методичні принципи, якими потрібно керуватися при здійсненні туристичного оцінювання замкових комплексів. Запропоновано критерії інтегральної туристичної оцінки замкових споруд, яка заснована на комплексному підході з використанням статистичного аналізу, що враховує 4 групи показників: природно-географічні, історико-культурні, інфраструктурні та рекламно-інформаційні критерії.

Ключові слова: туристична оцінка, замковий комплекс, метод, принцип, критерії.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства з кожним роком все більшу роль у відпочинку та рекреації відіграють численні пам'ятки оборонного будівництва (фортифікаційні споруди, замки, укріплені палаци, оборонні вежі тощо), які виконують пізнавальну, виховну, освітню, інформаційну та релаксаційну функції. Однак без об'єктивної комплексної оцінки туристичного потенціалу збережених замкових комплексів суттєво ускладнюється процес їхнього ефективного туристично-рекреаційного використання. Зважаючи

на це, якісна туристична оцінка об'єктів замкового зодчества виступає одним з пріоритетних завдань розвитку туризму, що покликане оптимізувати процедуру залучення фортець та палацово-замкових ансамблів в туристичну галузь. Крім того, правильно розроблена та аналітично обґрунтована методика туристичної оцінки замкових споруд в результаті також може сприяти ефективній охороні та збереженню цих пам'яток. Виходячи з вищезазначеного, актуальність даного дослідження є цілком очевидною.

Мета та завдання дослідження.

Метою даного дослідження є розробка методичного апарату, принципів та критеріїв для здійснення туристичної оцінки пам'яток замкового будівництва. Досягнення мети передбачає виконання наступних дослідницьких завдань:

- підбір основних наукових методів, які повинні застосовуватися під час туристичної оцінки замкових комплексів;
- визначення основоположних принципів, що визначають специфіку оцінки туристичного потенціалу пам'яток оборонного зодчества;
- формування різноаспектних критеріїв для туристичної оцінки об'єктів фортифікаційного будівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання комплексної туристичної оцінки об'єктів замкового будівництва досі недостатньо вивчене, що пов'язано з необхідністю врахування в оцінці багатьох чинників та факторів. Проте деякі аспекти цієї проблематики знайшли відображення у працях вітчизняних (Н. Аніпко [1], О. Бейдика [2], А. Жердьова [3], В. Клапчука [4], О. Клапчук [5], В. Кравціва [6]) та зарубіжних (Н. Поліванової [7], А. Федорука [8] й ін.) вчених. Однак відсутність єдиного наукового підходу до

туристичної оцінки замкових споруд та недосконалість існуючих методик через неврахування багатьох ключових критеріїв потребують подальших досліджень в цій сфері та розробки нових оціночних шкал.

Результати дослідження. Методика туристичної оцінки замкових споруд повинна включати в себе загальнонаукові методи як емпіричного, так і теоретичного рівнів, що пояснюється необхідністю збору первинної інформації в місцях розташування об'єкта дослідження та її подальшого опрацювання для розробки оціночних критеріїв та шкал. Зважаючи на це, на емпіричному рівні можна виділити наступні методи, яким необхідно слідувати для ефективної оцінки туристичного потенціалу пам'яток замкового будівництва:

- спостереження (візуальний метод) – полягає у цілеспрямованому вивченні замкового комплексу з використанням таких чуттєвих властивостей людини як відчуття, сприйняття, уявлення предметів і явищ дійсності тощо. Візуальний метод включає безпосередні спостереження пам'ятки в місці її розташування, адже для подальшої ефективної оцінки туристичного потенціалу необхідно якісно дослідити загальний стан пам'ятки, зовнішній вигляд, пристосованість для туристичних потреб, зручність транспортного сполучення, наявність поблизу закладів туристичного призначення та ін.

- емпіричний опис – визначає первинну фіксацію отриманих даних про пам'ятку (місце розташування, інтер'єрний та екстер'єрний вигляд, стан збереженості, транспортна доступність тощо) для подальшого аналізу та обробки даних.

- експертна оцінка – характеризується використанням професійного досвіду та інтуїції спеціалістів різних галузей (туризмологія, історія, архітектурознавство, географія тощо), які з різних дослідницьких позицій займаються вивченням

пам'яток фортифікаційного будівництва, що дає змогу зібрати більш цінну в науковому плані інформацію про об'єкт.

- анкетування-опитування – відображає процес збору необхідних даних від потенційних чи реальних відвідувачів (туристів, екскурсантів, рекреантів) об'єкта з метою виявлення переваг та недоліків пам'ятки як туристичної принади. Це один із завершальних методів емпіричного рівня, які повинні застосовуватися при первинному зборі інформації про пам'ятку замкового будівництва.

- узагальнення – полягає у структуризації зібраних даних під час відвідування об'єкта, що в подальшому відображається при виставленні балів та ранжуванні рівня туристичної атрактивності пам'ятки.

Серед наукових методів теоретичного рівня, які слід застосовувати для туристичної оцінки замкових комплексів, можна виділити наступні:

- літературний – використовується для пошуку та підбору спеціалізованої наукової (історичної, економічної, туристичної), публіцистичної та рекламної інформації, що стосується визначених пам'яток замкового будівництва. Цей метод дає змогу зібрати необхідні вихідні дані про об'єкт та визначити в подальшому рівень його атрактивності.

- історичний – надає можливість для дослідження у хронологічній послідовності етапів розвитку замкових споруд, що дозволяє визначити їх місце в історії та культурі регіону, а також історичну цінність на сучасному етапі.

- статистичний – полягає у доборі й обробці кількісних показників пам'яток оборонного зодчества. За допомогою статистичного методу одержуються кількісні характеристики об'єктів, що подальшому слугує основою для бальної туристичної оцінки.

- математичний – відображає обрахування балів для об'єкта оцінки та визначення коефіцієнта його атрактивності.

- картографічний – створення спеці-

альних карт з нанесенням на них об'єктів фортифікаційного зодчества у відповідності з отриманим балом.

Окрім вищезгаданих методів, при здійсненні туристичної оцінки замкових комплексів доцільно використовувати й інші загальнонаукові методи дослідження: абстрагування, аналізу та синтезу, індукції та дедукції тощо, що в підсумку позитивно відображається на кінцевих результатах.

Туристична оцінка об'єктів замкового будівництва також ґрунтується на комплексі принципів, що забезпечують ефективність процедури ранжування пам'яток. До провідних принципів оцінки туристичного потенціалу пам'яток фортифікаційного зодчества можна віднести:

- принцип об'єктивності, який виключає однобічність, суб'єктивізм і упередженість у підборі методик туристичної оцінки замкових споруд, вимагає використання таких методів та процедур, які дозволяють одержати максимально достовірні оціночні результати. Реалізація принципу об'єктивності передбачає чітке обґрунтування вихідних позицій для проведення оцінки та дотримання логіки та вибраних критеріїв ранжування об'єктів оборонного будівництва.

- принцип історизму, що при проведенні туристичної оцінки вимагає розгляду пам'яток фортифікаційного зодчества з позицій історичного розвитку, а не тільки з точки зору їх сучасного стану. При цьому дуже важливим є виявлення всіх історичних змін в зовнішньому та внутрішньому плануванні замкових комплексів, ступінь втрати ними автентичного вигляду та здійснення процесів ревіталізації (відновлення) тощо.

- принцип усебічності (цілісності), який забезпечує різноаспектність при проведенні туристичної оцінки об'єктів замкового будівництва та надає можливість оцінювати ключові показники пам'ятки не лише як окремо взяті складові, а в взаємозв'язку з іншими ключо-

вими категоріями (наприклад, в поєднанні з садово-парковими ансамблями).

- принцип системності розглядає туристичну оцінку замкових комплексів як систему, яка охоплює різні складові – географічні, історико-культурні, інфраструктурні та рекламно-інформаційні. Специфіка принципу системності не вичерпується особливостями складових критеріїв оцінки, а пов'язана, насамперед, з характером їх взаємодії між собою для створення цілісного образу замкового комплексу як туристичної дестинації.

- принцип комплексності, який полягає у тому, щоб здійснити ранжування пам'яток замкового будівництва не тільки з позицій туризмології як потенційних об'єктів туристичного зацікавлення, але й інших гуманітарних наук, перш за все – історії, географії, архітектурознавства, економіки та естетики.

Для визначення туристичного потенціалу та рівня атрактивності замкових комплексів слід використовувати інтегральну оцінку, яка заснована на комплексному підході з використанням статистичного аналізу, що враховує 4 групи показників: природно-географічні, історико-культурні, інфраструктурні та рекламно-інформаційні складові, оскільки при здійсненні туристичного оцінювання пам'яток оборонного будівництва потрібно враховувати як природні, так і антропогенні умови розташування об'єктів. Також в межах кожної з груп виділяються спеціальні критерії оцінки, які в сукупності формують рівень туристичної привабливості певної фортифікаційної споруди:

1. Природно-географічна складова, що відображає якість геоморфологічних та природно-кліматичних умов, пейзажних й відеоєкологічних характеристик розташування пам'ятки замкового будівництва, та в свою чергу характеризується наступними елементами туристичної оцінки:

- морфологічні (орографічні) осо-

близості побудови пам'ятки, що визначаються специфікою розміщення об'єкта в гірській (в межах низьких, середніх або високих гір) чи на рівнинній (на низовині, височині чи плоскогір'ї) території;

- гідрологічні характеристики території, на якій побудована замкова споруда (розташування пам'ятки неподалік річки, озера, водоспаду, болота, ставка, водосховища чи моря), що впливає на загальну естетичність місцевості в цілому та пам'ятки зокрема;

- розташування пам'ятки поблизу чи в межах об'єктів природно-заповідного фонду (національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища тощо), що сприяє підвищенню туристичного іміджу замкових споруд;

- наявність поблизу замкового комплексу рукотворних рекреаційних лісів, пейзажних парків, скверів та садів з врахуванням стану їхньої фізичної збереженості, а також рівня насиченості цих об'єктів рідкісними та унікальними рослинами;

- сукупні ландшафтні показники природно-географічного розташування пам'ятки замкового будівництва, що визначаються приналежністю території до гірських, рівнинних, аквальних чи антропогенних ландшафтів та характеризуються мальовничістю (виразністю), унікальністю та екзотичністю місцевості, а також флористичним та фауністичним різноманіттям.

2. Історико-культурна складова, яка охоплює суспільно-історичні, культурні, архітектурно-стильові та функціональні особливості пам'ятки, та включає в себе наступні критерії:

- ступінь фізичної збереженості пам'ятки (повністю збережена, частково збережена, руїни) та рівень ревіталізації об'єкта (відновлений, частково відновлений, в процесі відновлення, невідновлений), що є одним з найбільш вагомих критеріїв оцінки замкових комплексів. Також в цій характеристиці важливим

елементом є показник автентичності, що означає в якій мірі пам'ятка оборонного будівництва зберегла свої первісні архітектурні форми та матеріально-технічну структуру за найнижчою хронологічною глибиною, зазнала історичних нашарувань з впливом на архітектурно-художні якості, а також архітектурних змін (консервація, реставрація, ремонт, реконструкція та пристосування), що призвели до втрати автентичності та зміни функціональної ролі у навколишньому середовищі тощо;

- рівень історичної значимості об'єкта фортифікаційного будівництва, що визначається хронологічною глибиною походження пам'ятки, тобто датою її побудови, та приналежністю до певної історичної епохи. Слід зазначити, що рейтинг пам'ятки зі значною хронологічною глибиною є набагато вищим, навіть не зважаючи на такий важливий показник, як, наприклад, стан її збереженості, оскільки вона відображає пережитки різних історичних епох та має величезне історико-культурне значення;

- ступінь культурної цінності пам'ятки, що характеризується значенням об'єкта оборонного зодчества для розвитку культури певного населеного пункту, регіону, держави в цілому чи навіть всього людства. Культурна цінність замкових комплексів визначається категорією охорони таких об'єктів (відсутність охоронного номера, пам'ятка місцевого чи національного значення, приналежність до Світової спадщини ЮНЕСКО і т.п.);

- показник архітектурно-стильової та естетичної цінності, який відображає приналежність пам'ятки оборонного будівництва до певного архітектурного стилю чи напрямку (яскраво виражені ознаки певного архітектурного стилю, поєднання ключових ознак декількох архітектурних стилів, слабко виражені стильові ознаки, повна відсутність стильових архітектурних елементів). Крім того, слід також враховувати раритетність

об'єкта фортифікаційного будівництва (пам'ятка єдина в своєму роді, наявні одиничні подібні об'єкти, наявна незначна кількість подібних об'єктів, наявна значна кількість подібних об'єктів), специфіку об'ємно-просторового вирішення та художньо-естетичну характеристику екстер'єру й інтер'єру;

- наявність збережених елементів певного типу історичних оборонних систем, які в давнину широко використовувалися під час побудови замкових споруд різного типу. При цьому слід враховувати, що під час здійснення туристичної оцінки об'єкта за цим критерієм потрібно виходити з позицій історичного розвитку оборонних систем, здійснюючи їх ранжування від найбільш примітивних (дерев'яно-земляні форми укріплення замку) та закінчуючи найбільш розвиненими типами (баштова, бастейна та бастіонна оборонні системи) тощо.

3. Інфраструктурна складова, що характеризує матеріальну частину туристичної адаптації замкових комплексів та наявність відповідних умов та ресурсів для повноцінного туристичного використання цих об'єктів. При оцінюванні цієї складової необхідно виділити систему транспортної комунікації, засоби розміщення, підприємства громадського харчування, заклади дозвілля та розваг тощо. Основними критеріями цього блоку є:

- транспортна доступність об'єкта замкового будівництва, що характеризується наявністю та технічним станом основних й під'їзних автомобільних доріг до пам'ятки, а також інших видів транспортного сполучення (залізниць, аеропортів тощо). Цей інфраструктурний критерій оцінки є одним з найважливіших в цьому блоці, оскільки саме він визначає потенційні можливості для туристично-екскурсійного відвідування тої чи іншої пам'ятки оборонного зодчества;

- наявність поблизу або в межах фортифікаційної пам'ятки закладів розміщення різного типу та категорійності

(готелів та аналогічних установ, а також мотелів, туристичних баз, кемпінгів, костелів, туристичних притулків, зелених садів й ін.), що характеризує реальний туристичний потенціал об'єкта для забезпечення перебування туристів більше 1 дня;

- рівень забезпеченості закладами харчування різного профілю (ресторани, кафе, бари, піцерії, їдальні тощо), які також можуть знаходитися як в територіальних межах об'єкта, так і поза ним, однак при цьому важливим є відстань їх розміщення від визначеної пам'ятки замкового будівництва;

- наявність в межах об'єкта тематичних музейних установ, що в сукупності визначає ступінь музеєфікації пам'ятки фортифікаційного зодчества та є важливим елементом туристичної оцінки замкових споруд, оскільки відображає фактичний рівень їх рекреаційної адаптації. На основі цього інфраструктурного показника об'єкти замкового будівництва можуть бути немусеєфікованими, з частково експозиційними приміщеннями, музеями-філіями з повноцінними експозиціями, незалежними музейними установами чи скансенами;

- розташування неподалік чи в територіальних межах пам'ятки оборонного будівництва спеціалізованих сувенірних крамниць та лавок, метою діяльності яких є продаж сувенірної продукції з логотипами, фотографіями та ескізами замкового комплексу, а також його популяризація серед туристів та екскурсантів за допомогою цих сувенірів;

4. Інформаційно-рекламна складова туристичної оцінки пам'яток замкового будівництва, що характеризує наявність інформаційних та рекламних матеріалів про об'єкт у ЗМІ, спеціалізованих фахових та періодичних виданнях, мережі Інтернет тощо. Серед основних критеріїв оцінки в цьому блоці можна виділити наступні:

- ступінь інтегрованості пам'ятки у відомі туристичні та екскурсійні марш-

рути як місцевого та регіонального, так і загальнодержавного значення, що визначає рівень інформаційного сприйняття об'єкта серед туристичного загалу. Слід зазначати, що оцінюванні цього показника потрібно враховувати тільки науково розроблені та офіційно зареєстровані маршрути;

- рівень організації туристичних промо-кампаній, виставок, ярмарків та інших подієвих заходів з метою популяризації пам'ятки як рекреаційної дестинації. До цього критерію можуть входити також і акції подієвого туризму (організація на території замкового комплексу історичних битв та реконструкцій, лицарських турнірів та змагань й ін.), що не тільки приваблюють туристів до огляду об'єкта, але й сприяють поширенню інформації про нього;

- критерій наявності інформаційно-рекламних туристичних друкованих даних про об'єкт фортифікаційного зодчества, основними складовими яких є буклети, брошури, туристичні довідники та путівники, листівки й іншого роду рекламні матеріали;

- показник інформаційного висвітлення об'єкта замкового будівництва в наукових працях туристичного профілю (статті, монографії, посібники і т.п.), що характеризується кількістю наявних публікацій про пам'ятку та критеріями її наукової вивченості. Крім того, слід враховувати також рівень насиченості друкованою інформацією про замковий комплекс періодичних й продовжуваних видань як туристичного, так і не туристичного спрямування (газет, журналів, альманахів, календарів й т.д.);

- ступінь насиченості мережі Інтернет туристичною інформацією про об'єкт, що охоплює статистичний аналіз кількості пошукових результатів, рівень розробленості, структурованості, доступності та достовірності наявної інформації, а також наявність спеціального веб-сайту, який містить весь обсяг необхідної реклами та туристичних даних

про пам'ятку тощо.

Таким чином, запропоновані оціночні критерії дозволяють якнайповніше визначити туристично-пізнавальний потенціал певної пам'ятки оборонного будівництва, що в перспективі повинно дати змогу розробити ефективніші шляхи туристично-екскурсійного використання замкових комплексів, навіть погано збережених. Зрозуміло, що запропоновані показники оцінювання не є абсолютно точними та досконалими, але в більшій мірі відображають специфіку туристичної оцінки об'єктів замкового зодчества з урахуванням ключових елементів.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене наукове дослідження дало змогу виявити, що оборонні пам'ятки, які є важливими туристично-екскурсійними об'єктами та велику історичну, архітектурну, естетичну та туристичну цінність, не завжди ефективно використовуються в галузі туризму, що пов'язано з відсутністю єдиної та обґрунтованої методики їх оцінки. В сучасній туристології не існує методичних основ для здійснення туристичного ранжування замкових споруд. Результатом даного дослідження стало виокремлення методів, які повинні застосовуватися при здійсненні туристичної оцінки замкових споруд. Методика туристичної оцінки замкових споруд включає в себе загальнонаукові методи як емпіричного, так і теоретичного рівнів, що пояснюється необхідністю збору первинної інформації в місцях розташування об'єкта дослідження та її подальшого опрацювання для розробки оціночних критеріїв та шкал. Туристична оцінка об'єктів замкового будівництва також ґрунтується на комплексі принципів, що забезпечують ефективність процедури ранжування пам'яток. До провідних принципів оцінки туристичного потенціалу пам'яток фортифікаційного зодчества можна віднести принципи об'єктивності, історизму, усебічності (цілісності), системності, комплексності тощо. Для визначення

туристичного потенціалу та рівня атрактивності замкових комплексів слід використовувати інтегральну оцінку, яка заснована на комплексному підході з використанням статистичного аналізу та враховує 4 групи показників: природно-географічні, історико-культурні, інфраструктурні та рекламно-інформаційні складові.

Однак на сучасному етапі розширення шляхів залучення об'єктів замкового будівництва в сферу туристично-рекреаційного використання потребує подальшого пошуку та вдосконалення критеріїв і видів оцінювання їх пізнавальної цінності, туристично-рекреаційної атрактивності й привабливості та загальної придатності цих об'єктів для туристичної галузі, а також вдосконалення існуючих та розробки нових шкал оцінювання, що повинно стати об'єктом подальших наукових досліджень.

Література

1. Аніпко Н.П. Оцінка рекреаційно-туристичної привабливості середньовічних замків та фортець (на прикладі Хмельницької області) / Н.П. Аніпко // Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі). – 2010. – № 1. – С. 177–186.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України : методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О.О. Бейдик. – К. : ВПЦ «Київський Університет», 2001. – 395 с.
3. Жердьов А.Є. Фортифікаційні споруди у системі об'єктів туристсько-рекреаційної діяльності / А.Є. Жердьов, В.Ю. Притков // Географія та туризм. – 2012. – Вип. 19. – С. 143–149.
4. Клапчук В.М. Методика оцінки туристично-рекреаційних ресурсів адміністративних районів Івано-Франківської області для стратегічних потреб розвитку туристично-рекреаційної діяльності / В.М. Клапчук, О.О. Клапчук, М.В. Клапчук // Карпатський край. – 2013. – № 1 (3). – С. 119–132.
5. Клапчук О.О. Туристично-рекреаційні ресурси Львівської області: територіальна диференціація, оцінка, напрямки використання : автореф. дис. на здобуття канд. геогр.

наук : спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / О.О. Клапчук. – Львів, 2011. – 20 с.

6. Кравців В.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / В.С. Кравців, Л.С. Гринів, М.В. Копач, С.П. Кузик. – Львів : НАН України, 1999. – 78 с.

7. Полинова Н.Ф. Оценка необходимого и достаточного времени на осмотр экскурсионных объектов / Н.Ф. Полинова // Социально-географические проблемы повышения эффективности туристско-экскурсионного обслуживания. – 1978. – № 8 (71). – С. 100–104.

8. Федорук А.Т. Старинные усадьбы минского края / А.Т. Федорук. – Минск : Полифакт, 2000. – 120 с.

9. Шиндлярська Н.П. Оцінка туристичного потенціалу замкових споруд Тернопільської області та їх використання в туризмі / Н.П. Шиндлярська, С.О. Дем'яненко // Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. – 2014. – № 11. – С. 52–69.

Lysyi I.O. THE TOURISM VALUATION OF CASTLE COMPLEXES: METHODS, PRINCIPLES AND CRITERIA. *In the article was analyzed theoretical aspects of problems of the tourism valuation of castle constructions. It was developed the special method for the tourism ranking of castles, which includes scientific methods on empirical and theoretical levels. The implementation of the tourism valuation of castle complexes should have next methodological principles - objectivity, historicism, comprehensiveness, integrity and complexity. Criteria of the tourism valuation of the tourist potential of castle complexes should be built on an integrated approach that includes four groups of indicators: the natural and geographical location (morphological features of the monument's construction, hydrological characteristics of the territory, the location near from objects of the natural reserve fund, the presence in the castle complex handmade recreational forests, landscaped parks, gardens and landscaped gardens, aggregate indicators of the natural and geographical location of the monu-*

ment), historical and cultural features (the degree of the physical preservation, the level of the historical significance, the degree of the cultural value, the indicator of the architectural and stylistic value, the availability of saved elements of the historic defense systems), the infrastructure (the transport accessibility, the availability of accommodation facilities, food establishments, museum institutions, specialized souvenir shops and stalls) and advertising criteria (the integration in tourist routes, the organization of tourist promotional campaigns, exhibitions and fairs, the availability of informational and advertising data, the rank of the coverage in scientific tourism profiles and the degree of the saturation of the Internet with tourist information).

Keywords: tourism valuation, castle complex, method, principle, criterion.

Лысый И.О. ТУРИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЗАМКОВЫХ КОМПЛЕКСОВ: МЕТОДЫ, ПРИНЦИПЫ И КРИТЕРИИ. В статье проанализированы теоретические аспекты существующей проблематики туристической оценки объектов замкового строительства. На основе проведенного анализа разработан методический аппарат для проведения туристического ранжирования памятников замкового зодчества, который включает в себя общенаучные методы как эмпирического, так и теоретического уровней, что объясняется необходимостью сбора первичной информации в местах расположения объекта исследования и дальнейшей научной проработки для разработки балльных оценочных критериев и шкал за этими показателями. Определены методические принципы, которыми нужно руководствоваться при осуществлении туристического оценивания замковых комплексов. Предложены критерии интегральной туристической оценки замковых сооружений, которая основанная на комплексном подходе с использованием статистического анализа, что учитывает 4 группы показателей:

природно-географические, историко-культурные, инфраструктурные и рекламно-информационные критерии.

Ключевые слова: туристическая оценка, замковый комплекс, метод, принцип, критерий.